

б) Готовясь к игре Необходимо напечатать соответствующее число инструкций, которые будут разданы участникам игры (каждому в соответствии с его ролью).

Кроме того, следует в необходимом объеме подготовить все бланки документов, подлежащие составлению в процессе игры, с таким расчетом, чтобы освободить от чисто канцелярской деятельности и дать им возможность сосредоточить все свое внимание на сути принимаемых решений. До **начала** игры следует такое сделать и установить таблички с обозначением «должности» Ф.И.О. каждого участника игры.

в) Прежде чем проводить игру, нужно рассказать и показать ее сущность всем с таким расчетом, чтобы впоследствии каждый из них, реализуя свои функции, ощущал их роль в общем деле, взаимосвязь с другими участниками игры.

г) К началу игры все участники должны быть на своих местах, обозначенных соответствующими табличками.

Проведение игры начинается с того, что преподаватель объявляет цели и задачи игры, формулирует условия, в которых она проводится, подчеркивает роль и ответственность каждого участника. Обращает внимание на необходимость строгого соблюдения режима и дисциплины игры, далее преподаватель объявляет установленные им поощрения.

д) По ходу игры после завершения каждого ее этапа преподаватель подводит итоги, его помощники заполняют итоговую таблицу, чтобы вызвать или усилить дух соревнования.

Аналогичный анализ, но в более **широком** смысле, проводится после завершения всей игры. Желательно дать возможность высказаться студентам и учесть в будущем те их **предложения**, которые улучшают игру.

ЛИТЕРАТУРА.

1. **Моделирование педагогических ситуаций** М. «Педагогика» 1991г.
2. **Моделирование педагогических ситуаций** М. «Педагогика» 1991г.
3. **Ананьева Б.Г.** «Человек как предмет воспитания» Советская педагогика. 1985г. №1.
4. **Моделирование педагогических ситуаций** М. Педагогика 1991г.

Бекежанов М.А.

БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДА ДЕНЕ ТАРБИЯ САБАГЫНЫН АЙРЫМ МАСЕЛЕ-ЛЕРИ

Бул макала, башталгыч класстардын дене тарбия сабагында коп көңүл буруучу анатомо-физиологиялык, психологиялык жана жаш өзгөчөлүктөрү, окутуунун эркин үлгүсү жана орточо кара-куч даярдыктары жөнүндө баяндайт. Бул макала негизинен башталгыч класстын мугалимдерине, дене тарбия мугалимдерине жана дене тарбия менен спорт адистерине арналат.

Башталгыч класстардын дене тарбия сабагы, башка **сабактардай** эле мектептин окуу планына киргизилип атайын сааттар бөлүнүп берилген жана башка сабактар сыяктуу бирдей мааниге ээ болуу менен бирге (математика, эне тили, чет тили, жаратылышты үйрөнүү, ж.б.у.с.) бирдей денгээлде турат.

Эгерде, терең ой жүгүртүп, дене тарбиянын максатына, маселелерине түшүн турган болсок, башталгыч класстардагы өтүлүп жаткан дене тарбия сабагы кандай мааниге ээ экендигин сезебиз.

Адамдын дене тарбиясынын негизи, алардын эн алгачкы күндөрүнөн баштап эле калыптана баштайт. Алгачкы күндөрүнөн баштап кыймыл-аракетке умтулуусу тубаса рефлекстер аркылуу жүзөгө ашырылып, балалыктын алгачкы күндөрүнөн тартып ар кандай кыймылдарды жасоосу көбөйүү менен бирге туура кыймылдарды жасоого калыптанышы жвнге салына баштайт.

Балдардын мындай аракеттери адамдарга кыймылдардын эн зарыл экендиги жөнүндө маалымат берет. Кыймыл-аракеттер алгачкы күндөн тартып көбөйүп балалык жана өспүрүм курактарда маданияттуу кыймыл адаттарга айлануу жашчылык курактарда бекемделет.

Ошондуктан, адамдардын дене түзүлүшү жактан туура өнүгүп, туура калыптанып жана дене тарбияга кызыгуусун арттырууда жаш өзгөчөлүктөрүнө жараша багыт бере билүү ар бир дене тарбия мугалимдеринин эн башкы милдеттеринин бири болуп эсептелинет.

Балдардын дене тарбиясынын үлгүсүн түзүү, андан кийин дене тарбияга кызыгуусун ойготуу жөнөкөй иштерден эмес экендиги практикада белгилүү. Буга көптөгөн маселелерди чечүү аркылуу гана жетишүүгө жана адамдардын жаш өзгөчөлүктөрүнө жараша, айрыкча биринчи он, жыйырма жылдын ичинде чебер мамиле жасоо талап кылынат.

Балдардын башталгыч класстардагы курагында дене тарбияга болгон кызыгуусун арттыруу жана тарбия үлгүсүн түзүү көпчүлүк учурда балдардын физический жактан өнүгүшү менен байланыштуу болуп, окуучулардын дене тарбия активдүүлүгүнө өзүлөрү жоопкерчиликтүү мамиле жасашы менен коштолот.

Башталгыч класстын окуучулары жасаган иштеринин, кыймыл-аракеттеринин натыйжасына, мисалы: жеке командалык иштерде, оюндарда жогорку класстардын окуучуларына Караганда көбүрөөк күйүп-бышып жоопкерчиликтүү мамиле жасашат. Ушул куракта сөзсүз түрдө балдар жеңилүү ызасы же женишке жетүү кубанычы өзүлөрүнүн күч-аракет мүмкүнчүлүгүн түшүнүүгө жана кыймыл сапаттарынын жетишпеген жактарына байкоого түрткү болот.

Балдардын ушул курагында кыймыл-аракетке эмоциялуу түрдө мамиле жасоосу менен, алардын дене тарбиялык көнүгүүлөрдү системалуу жасоого калыптанышы туруктуу болушу мүмкүн.

Биздин мамлекетибиздин алдына койгон эн биринчи максаттарынын бири болуп, өсүп келе жаткан жаш муундардын ден соолугу чын, ар тараптуу өнүккөн жана руханий жактан жетилген шайыр жаштарды — XXI кылымдын кадрларын тарбиялоо болуп эсептелинет. Ошону менен бирге өндүрүмдүү эмгекке жана Ата-Мекенин көздүн карегиндей сактоого даяр, улууну урматтаган, кичүүнү сыйлаган, улуттун биримдигин жана ар намысын сактаган келечек муундарды өстүрүүнү ичине камтыйт.

Республикабыздын элдеринин ден соолугун жакшыртуу - эн негизги башкы маселелеринин бири болуп эсептелинет. Ал эми башталгыч класстардын дене тарбиясынын эн негизги максаты болуп окуучулардын ден соолугун чындоо жана турмуш-тиричиликке керектүү элементардык кыймыл-аракетке үйрөнүү менен бирге моралдык-эрттүүлүк сапаттарын тарбиялоо болуп эсептелинет.

Башталгыч класстын дене тарбиясы төмөндөгүдөй маселелерди чечет: а) Ден соолукту бекемдөө, физический жактан ар тараптуу туура өнүктүрүү жана организмди чындоо; б) окуу программада каралган материалдарды өздөштүрүү; в) жашоо-турмушка

керектүү болгон кыймылдарды жасай билүү, ошондой эле оюнда, спортто кезиге турган кыймылдарды жасай алуу: г) үйдө, мектепте, коомдук жайларда жана көчөлөрдө керектүү болгон өздүк жана коомдук гигиенанын элементардык талаптарын билүү жана сактоону адатка айландыруу: д) Дене тарбия жана спорт менен такай машыгууну адатка айландырууну тарбиялоо.

Мектептин негизги маселелеринин бири болуп дене тарбия көнүгүүлөрүн жеке гана мектепте системалуу түрдө жасабастан үйдө ДО үзгүлтүксүз жасоосуна үндөө, ошого жетишүү болуп эсептелинет.

Себеби, мындай машыгуу окуучулардын жашоо шартына бекем кирип, өмүр бою адатка айланышына шарт түзөт.

Жогорудагы аталып кеткен дене тарбиянын маселелери башталгыч класста бири-бири менен тыгыз байланышта болуп, окуучулардын дене жактан калыптанышына, алардын дене тарбиялык сапаттарынын туура өнүгүшүнө алып келет.

Окуучулардын мектепте билим алуу процесси алардын ички (психикалык) жана тышкы (кыймыл-аракет) активдүү абалына жараша болот. Кенже балдарды окутуунун бөтөнчөлүгү кыймыл-аракетти активдештирүүнүн тиешелүү түрлөрүн системалаштырып, тигил же бул түрлөрүн алгачкы биринчи катарга коюлушу менен өзгөчөлөнөт.

Мындай учурларда мотордук (кыймылдык) активдүүлүктүн жогорулашы байкалса, башка учурларда акыл-эстин, рухий иш аракеттин активдүүлүгүнүн жогорулашы байкалат. "Бирок- деп жазат Г.И. Шукшина-окуучулардын ар тараптуу туура өнүгүшү үчүн ар кандай иш аракетке активдүүлүктүн бардык формаларынын (м: окууда сенсомотордук активдүүлүк, спортто кыймыл-аракеттик активдүүлүк, эмгекте интеллектуалдуу активдүүлүк) көрүнүшү эң ыңгайлуу деп эсептөө керек».

Ошондуктан ар бир мугалим дене тарбия сабагынын алдына койгон максатында (билим берүү, ден соолукту чыңдоо, тарбиялоо) окуучулардын ар тараптуу туура өнүгүшүнө кам көрүү менен системалуу түрдө иш алып баруусу зарыл.

Адамдардын кыймыл сапаттары качан гана белгилүү көздөгөн кыймыл-аракеттерди жасаганда сезилет. Окуучулар дене тарбия сабагын жакшы өздөштүрүп дене тарбия сабагынын алдына койгон максатына жетише алганда гана кыймыл сапаттар ошончолук жакшы өнүгө тургандыгы турмушта маалым.

Мектеп жашындагы балдардын кыймыл сапаттарын өнүктүрүү алардын жаш өзгөчөлүктөрүнө жараша жүргүзүлөт жана кенже класстын окуучуларына өзгөчө мамиле жасоо талап кылынат. Ошондуктан Башталгыч класстарга дене тарбия сабагын берген мугалимдердин дене тарбия боюнча атайын билимдери болуп, окуучулардын анатомиялык, физиологиялык, психологиялык жана жаш өзгөчөлүктөрүн, айырмачылыгын билүү менен бирге дене тарбиянын назариятын жана усулун жакшы өздөштүрүүсү зарыл.

Башталгыч класстын окуучуларынын кыймыл сапаттарын өнүктүрүүдө ар бир сабактын алдына конкреттүү максат коюлуп, сабак системалуу түрдө түзүлүшү талапка ылайык. Ошондуктан дене тарбия сабагынын алдына өзгөчө талаптар коюлат.

М: а) сабакта окуучулардын дене тарбия жактан даярдыгына жараша тандалып алынган дене тарбия каражаттары жеткиликтүү болушу зарыл: б) сабактын шаблондуулугуна жол берилбейт: в) сабак жөнөкөй жана көрсөтмөлүү болууга тийиш. г) сабак, окуучулардын активдүүлүгү менен коштолору зарыл ж.б.у.с.

Башталгыч класстарда сабак өтүүдө, дене тарбиянын темвндегудей каражаттарын колдонсо болот: а) дене тарбия көнүгүүлөрү: б) элементардык эмгек: в) жаратылыш факторлору (күн, аба, суу ванналары ж.б.)

Булардын ичинен эн негизгиси болуп дене тарбия көнүгүүлөрү эсептелинет. Дене тарбия көнүгүүлөрү кыймыл адаттарды калыптандыруу менен окуучулардын таяныч-кыймыл аппараттарынын өсүшүнө көмөк көрсөтөт, кан айлануу системасын жакшырттып, зат алмашууга, дем алууга салымдуу жакшы таасирин тийгизет.

Окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүнө жараша пайдаланылган каражаттар кыймыл сапаттарынын туура өсүшүнө шарт түзөт жана жакшы кембк көрсөтөт. Туура тандалып алынган көнүгүүлөр жана аларды усулдук жактан туура колдонуу жеке эле кыймыл сапаттардын жакшы өнүгүшүнө кбмвк көрсөтпөстөн окуучулардын ден соолугун чыңдоодо, кыймыл активдүүлүгүн жогорулатууда, таанып билүү активдүүлүктүн иш-аракетин жогорулатууга, күндөлүк колдонулуп жүргөн кыймыл-аракеттерди туура, так жасоого чон таасирин тийгизет. Көнүгүүлөрдү тандап алууда свзсуз түрдө окуучулардын анатомиялык, физиологиялык жана психологиялык өзгөчөлүктөрүн эске алуу зарыл.

Дене тарбия көнүгүүлөрү менен бирге жаратылыш факторлорун гигиеналык талаптарга ылайык колдонуу жакшы натыйжаларды берери илимий негизде далилденген. Балдардын организмнин негизги өзгөчөлүктөрү болуп алардын денесинин жана органдарынын тез өсүшү жана сапаттуу өзгөрүшү болуп эсептелинет. Айрыкча буттарынын, булчуңдарынын жана сөөктөрүнүн тез өсүшү, денесинин пропорциясынын өзгөрүшүнө алып келет. Денесинин калыптанышы тез жүрүп, кемирчектердин айлануу процесси күчөйт. Ошондой болсо да балдардын бул курагында органдарда органикалык заттар минералдык туздарга Караганда салыштырмалуу көп болот. Бул болсо сөөктөрдүн ийилчээктигине алып келип, даты эле болсо кемирчек ткандардын скелетте к?п экендигин айгинелейт.

Балалык куракта CGOK өнүгүшүнүн өзгөчөлүгүн эске алып, окуучуларга ото квп күчүркөнүүчү көнүгүүлөрдү берүүгө, кыймылсыз көнүгүүлөрдү аткарууга, бийик жерден катуу жерге секирип түшүүгө тыюу салынат.

Омурткалардын байламталары жана булчуңдары начар өнүккөндүктөн, омуртка аралык кемирчек дискалар жука болгондуктан, чон кишилерге Караганда балдардын денеси ийилчээк болот. Бул болсо күчүркөнүүчү көнүгүүлөрдү жасоодо омурткалардын жылышып кетишине, травма алуу коркунучуна алып келет. Айрыкча ушул куракта омурткалардын кыйшайып өсүшү квп байкалат (сколиоз, лордоз, кифоз).

Балдардын булчун ткандары сууга бай болгону менен белоктук заттарга жарды болот. 7-8 жашта булчун ткандар жалпы массага салыштырмалуу 27% гана түзөт. Бул куракта балдардын булчуңдары начар өнүккөн болот, айрыкча жон жана ич булчуңдары. Майда булчуңдарга Караганда чон-чон булчуңдар салыштырмалуу жакшы өнүккөн болот. Башталгыч класстын окуучуларынын жашына мүнөздүүсү булчун массасынын тез өсүшү жана жагымдуу шартта булчуң күчүнүн өнүгүшү болуп саналат. Ушул мезгилде балдардын иш аткаруу жөндөмдүүлүгү темен болот.

Ушуга байланыштуу окуучуларга узак убакытка чейин кыймылсыз жана өтө күчүркөнүүнү талап кылган көнүгүүлөрдү жана бир жактуу кыймылдарды берүү талапка ылайыксыз.

Балдардын 6-9 жашында жүрөгүнүн көлөмү салыштырмалуу чон болуп кан тамырлары кенен жана чокулчаак болот. Жүрөк булчуңдары начар өнүгүп эластичтүү болот. Жүрөк бат-бат согот (1мин - 90 жолу). Жүрөк, кан-тамырдын өзгөчөлүгүнө ылайык оор нерсслерди көтөрүүгө, күчүркөнүүчү көнүгүүлөрдү жасоого тыюу салынат.

Чон кишилердикине Караганда бул жаштагы балдардын зат алмашуу процесси тез жүрөт. Көкүрөк клеткасы цилиндр формасында болуп, кабыргалар азыраак ийилип турат.

Бул болсо терең дем алууга кыйынчылык түзөт. Ошондуктан балдардын дем алуусу үстүртөн жана тез-тез болот. (1-мин 20-22 жолу). Ошондуктан балдарга терең, дем алдыруучу көнүгүүлөрдү жасатуу, мурун аркылуу дем алууга үйрөтүү зарыл.

6-9 жаш куракта, балдардын жаш өзгөчөлүктөрүнө ылайык, келбетти түзөөгө жана калыптандырууга өзгөчө көңүл буруу зарыл.

Балдар ушул куракта кыймыл-аракетке өтө көп муктаж болушат. Эгерде, кыймыл-аракеттер ар түрдүү жата бат-бат аз убакыттан жасала турган болсо, окуучулар кепке чейин чарчабайт.

1-класстын окуучуларынын көңүл буруусу туруксуз болуп, бир нерсеге чыдамсыз болушат.

1-2 класстарда балдардын жана кыздардын организминин иш аткаруу жөндөмдүүлүк айырмасыз өтө эле аз болот. 3-класстан баштап балдарга көбүрөөк көнүгүүлөрдү жасата баштаса болот. Кыздарга Караганда салыштырмалуу оорураак нерселерди көтөрүү, ташуу, тоскоолдуктарды женүү, узунураак аралыктарга чуркоо жана лыжада жүрүү, бийигирээк жерден секирүү ж.б.у.с. көнүгүүлөрдү берсе болот.

Жогоруда көрсөтүлгөн жаш өзгөчөлүктөр сабакка болгон мамилени жогорулатып, окуучуларга өтө билгичтик менен, аяр мамиле кылууга, дене тарбия каражаттарын пайдаланууда усулдук жактан туура колдонууга талаптандырат.

Окуучулардын башталгыч класстагы курагында, жогорку класстын окуучуларына Караганда салыштырмалуу шамдагайлыкка, кыймылдын координациясына, ийилгичтикти тарбиялоого көбүрөөк көнүгүүлөрдү берүү талапка ылайык болот. Себеби, ушунун бары жогоруда айтылып кеткен, балдардын жаш өзгөчөлүктөрүндөгү айырмачылыктарга байланыштуу.

Башталгыч класстарда дене тарбия сабагын өтүүдө, окуучулардын кыймыл сапаттарын тарбиялоодо окутуунун дидактикалык принциптерин, окутуунун ыкмаларын туура пайдалана жана колдоно билүү зарыл. Окуучулардын ушул курагында дене тарбиянын дээрлик бардык сапаттары жогорку темпте өсүшү ачыктан-ачык байкалат. Бирок, кыймыл сапаттарынын бири болгон ийилгичтик, тилекке каршы, темпи тескерисинче азая баштайт.

Ошондуктан, 7-10 жаш куракты, дене тарбия сапаттардын жана координациялык жөндөмдүүлүктүн өсүүсүнүн ыңгайлуу жакшы курагы деп атаса болот.

Эгерде, ушул куракта балдардын дене тарбиясына жакшы көңүл бурулбай калса, анда алардын келечектеги дене тарбиялык жана физиологиялык, потенциалдык көрсөткүчтөрү начар болоору турмушта көп байкалат.

Башталгыч класстын окуучуларынын дене тарбия жактан даярдыгын төмөндөгү нормативдик көнүгүүлөрдүн жардамы менен текшерип көрсө болот (таб. 1).

Таблица 1

№	КӨНҮГҮҮЛӨР	НОРМАТИВИ	
		балдар	кыздар
1.	Чуркоо 2000м	10 мин	10 мин
2.	Чуркоо 1000м	5 мин 20сек	5 мин 20сек
3.	Жөө жүрүш 10 км	2саат	2саат
4.	Лыжада жүрүү 5 км	40 мин	45 мин
5.	Велосипед тебүү 20 км	1с 25 мин	1с 45 мин
6.	Жатып таянуу абалынан колдорду бүтүп, кайра түзөтүү.	8 жолу	5 жолу
7.	Ордунан үч аттап секирүү	4 м 90 см	4 м 40 см

8.	Күүлөнүп келип узундукка секирүү	165 см	155 см
9.	Күүлөнүп келип бийиктиктен секирүү	90 см	85 см
10.	Теннис тобун ыргытуу	25 м	12м

Бул контролдук нормативдерди аткара албай калган окуучулар менен жекече иш алып баруу зарыл.

Мектепте дене тарбия сабагын атайын бекитилген жана ар бир класс үчүн түзүлгөн программага ылайык жүргүзүлүшү керек, алар мамлекеттик иш кагаз болуп эсептелинет да, андагы окуу материалдар сөзсүз аткарылышы керек. Бирок, дене тарбиянын азыркы учурдагы усулуна ылайык мектептин материалдык-техникалык базасына, жайгашкан жердин метеорологиялык-климаттык шартына жараша мектептин администрациясы менен бирдикте программаны өзгөртүүгө болот. Бул учурда окуу планында берилген жылдык саат өзгөртүүсүз калууга тийиш.

Башталгыч класстын дене тарбия сабагынын окуу программасы, мектеп жашына чейинки балдар мекемелеринин программасынын уландысы болуу менен, жаш өзгөчөлүккө жараша материалдар тандалып алынган.

Экинчиден, окуучуларды кара күч жагынан жогорку класстарга даяр-доо тепкичи болуп саналат. Азыркы тапта биздин республикада дене тарбия сабагы 1985-жылы СССРдин эл агартуу министрлиги тарабынан бекитилген 1-11 класстар үчүн түзүлгөн комплекстүү программанын негизинде өтүлүүдө. Бул программа 4 бөлүктөн туруп, мектепте дене тарбия боюнча кандай иш чаралар жүргүзүлө турган болсо, ошонун барын ичине камтыйт.

Программанын биринчи бөлүгү окуу-күн тартибиндеги дене тарбиялык иш чараларды камтыйт. (сабакка чейинки гимнастика, физкультминутка, уюштурулган чоң танапис).

Программанын экинчи бөлүгү болсо, дене тарбия сабагынын окуу материалдарын толук камтыйт. Мында, жогоруда айтылгандай программалык материалдарды шартка жараша өзгөртүп башка материалдарды, спорттун түрлөрүн, улуттук оюндарды киргизсе болот.

Программанын үчүнчү бөлүгүндө дене тарбия боюнча класстан тышкаркы иштер киргизилген (спорттук секциялар, кружоктор, ОФП, ж.б.у.с.)

Программанын төртүнчү бөлүгүндө жалпы мектептин физкультуралык-массалык жана спорттук иш чаралар камтылган: ай сайын уюштурулуучу "Ден соолук күнү", спорттук мелдештер, туристтик жүрүштөр, спорттук кечелер ж.б.

Башталгыч класстын программасы негизинен төмөнкү көнүгүүлөрдүн түрлөрүн ичине камтыйт: а) гимнастика, б) кыймылдуу оюндар, в) лыжа даярдыгы, г) женил атлетика, д) сууда сүзүү. Ушул практикалык материалдардан сырткары теориялык билим берүү да каралган. Ошону менен бирге кыймыл сапаттарынын өнүгүшүнө байкоо жүргүзүү менен контролдук нормативдер киргизилген.

Окуучуларга чейректик жана жылдык баа чыгараарда жеке эле нормативдик көнүгүүлөрдү карабастан, ар бир окуучунун дене тарбияга жана спорттун түрлөрүнө болгон шыгына, сабаюса катышуусун жана сабактагы активдүүлүгүн, көнүгүүлөрдүн техникаларык туура аткарышын, теориялык билимдерин да эске алуу керек жана ошолордун негизинде ар бир окуучунун рейтингдик баасын дифференциалдуу түрдө чыгаруу зарыл.

Мектептерде, айрыкча айыл жерлериндеги мектептерде дене тарбия сабагын өтүү учурларда айрым кээ бир объективдүү жана субъективдүү шарттарга байланыштуу ар кандай проблемалар жолугушу мүмкүн. Айыл жергесиндеги типтүү салынбаган мектептерде спорттук залдын жоктугунан климаттык татаал шарттарда сабак өтүү маселеси

айрым кыйынчылыктарды пайда кылат. Азыркы мезгилде айыл эмес, шаардын мектептеринде, рыноктук экономикага өтүү мезгилинде, спорттук шаймандардын жана буюмдардын жетишсиздиги да өзүнчө бир проблемага айланууда.

Дене тарбия сабагын максаттуу жана эффективдүү уюштуруу үчүн окуучуларды атайын медициналык топторго бөлүп алуу жакшы натыйжа берээри көптөн бери дене тарбия мугалимдерине маалым экендиги белгилүү. Тилекке каршы, окуучуларды терең медициналык кароодон жылына 2 жолу эмес 1 жолу өткүрүп, медициналык группаларга бөлүү иши да колго алынбай келе жатат. Бул болсо ар бир окуучу менен жекече иш алып барууну татаалдатып, кээде өсүп келе жаткан жаш муундарды майып кылып алуу коркунучун туудурат.

Дене тарбия сабагы түздөн-түз адамдын организми менен байланыштуу болгондуктан, атайын билими бар мугалимдердин берүүсү талапка ылайык. Дене тарбия сабагына жана мугалимдин алдына коюлган талаптарга ылайык мугалим ар дайым сабакта туура багыт берип, окуучуларды жетектеп жүрүүлөрү абзел. Кээ бир учурларда дене тарбия сабагын жашы өтүп, улгайып калган агайлардын же эжелердин сабак берип жүргөндөрүн кездештиребиз. Бул учурда эже-агайларыбыз өзүлөрү спорттук кийим кийбестен же сабактын планын жазбастан сабак өткөн учурларды практикада көп жолуктурабыз. Ал тургай дене тарбия сабагынын ордуна кандайдыр бир коомдук жумуштарды жасатып коюу фактылары да кездешпей койбойт. Эң негизги проблемалардан болуп, дагы, дене тарбия боюнча улуттук педагогикага ылайык, илимий негизделген дене тарбия боюнча окуу программасынын жоктугу жана сабак өтүүдө мугалимдин эң керектүү каражаты болгон, бир системага түшүрүлгөн спорттук аталыштардын (терминдердин), ошондой эле окуу куралдардын тансыктыгы болуп эсептелинет.

Мурунку учурларда сабак берүү ар кандай үлгүлөр жана ыкмалар менен жүргүзүлүп келсе, азыркы учурда мамлекетибиз чыныгы демократиялык өнүгүү жолуна түшкөндөн кийин сабак берүү, окутуунун эркин үлгүсү (окуучулар тандап алган багыт) жана окуучулардын жөндөмүнө жараша окутуу моделдери кенири жайылтылууда.

Бирок, тилекке каршы дене тарбия сабагында дагы эле болсо программалык материалдардан чыга албастан рамкага чектелген сабактар жолугууда жана региондук өзгөчөлүктөр эске алынбастан республикабыздын бардык региондорунда бирдей контролдук нормативдер менен чектелүүдө. Ушул сыяктуу проблемаларды чечүүдө дене тарбия боюнча жогорку квалификациялуу адистер керектиги жана мугалимдердин өз алдынча изденип, билимдерин өркүндөтүү зарылчылыгы туулууда.

Андыктан, ар бир дене тарбия мугалиминин алдында, жогорудагы объективдүү жана субъективдүү проблемаларды чечүү үчүн талыкпастан эмгектенүү керек экендиги ачык-айкын көрүнүп турат.

АДАБИЯТТАР:

1. И.А.Арнеавский "Возрастные изменения сосудистой системы и механизм герсоптогенезе." -В кн. Функциональные особенности сердца при физических нагрузках в возрастном аспекте. Вып. 2 Ставрополе: Ставр. гос. пед.институт. 1997 г.
2. Ч. Акматов "Бапталгыч класстарда физкультура сабактары". -ф.м.-1993.
3. В.К. Бальсевич "физическая культура для всех и для каждого". "ф и С" Москва. 1988.
4. В.К. Бальсевич "Проблемы физического воспитания младших школьников". Сов.педагогика.1983. № 8.